

1526-1740

HABSBURKOVÉ

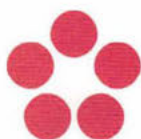
ZEMĚ KORUNY ČESKÉ VE STŘEDOEVROPSKÉ MONARCHII

VÁCLAV BŮŽEK
ROSTISLAV SMÍŠEK
(eds.)

Kniha vychází v rámci výzkumného centra Habsburkové v dějinách českých zemí raného novověku, jehož řešitelem je Historický ústav Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Lektorovaly: doc. PhDr. Ivana Ebelová, CSc., doc. PhDr. Michaela Hrubá, Ph.D.

© Beatrix Bastl, Simona Binková, Lenka Bobková, Václav Bůžek, Ivo Cerman, Iveta Coufalová, Tomáš Černušák, Ivana Čornejová, Jiří David, Jaroslav Dibelka, Petr Fidler, Markus Gerstmeier, Jaroslava Hausenblasová, Mark Hengerer, Mlada Holá, Jiří Hrbek, Josef Hrdlička, Ondřej Jakubec, Pavel Král, Markéta Křížová, Jiří Kubeš, Václav Ledvinka, Pavel Marek, Eduard Maur, Jiří Mikulec, Géza Pálffy, Radmila Prchal Pavličková, Friedrich Polleross, Kateřina Pražáková, Jitka Rauchová, Peter Rauscher, Anton Schindling, Rostislav Smíšek, Vladimír Urbánek, Irena Veselá, Vít Vlnas, Petra Vokáčová, Margarete Wagner, Miroslav Žitný 2017

Cover © Vladimír Vimr, 2017

Typo © Bohuna Broumová, 2017

Maps © Jaroslav Synek, 2017

Všechna práva vyhrazena
All rights reserved

ISBN 978-80-7422-572-7

II.

Habsburští vládci

Předčasná smrt Ferdinanda IV.

Ferdinand IV. (1633–1654) se narodil ještě za vlády svého děda Ferdinanda II. Byl prvorozeným synem Ferdinanda III. a jeho manželky a sestřence, španělské infantky Marie Anny. Jelikož jeho dva mladší bratři záhy zemřeli, věnoval Ferdinand III. synovi obzvláštní péči.⁵⁰⁵ Vlastní děti několikrát poslal při epidemiích a dalších nebezpečích mimo Vídeň.⁵⁰⁶ Ferdinand a jeho sourozenci byli svěřeni nejvyšší hofmistřyni Zuzaně Veronice z Trautsonu.⁵⁰⁷ Přestože malé děti císařského páru nebyly s rodiči v příliš blízkém kontaktu, brali je s sebou pravidelně na zámky ležící v okolí Vídně. Roku 1643 psal Ferdinand III. svému bratru Leopoldu Vilémovi, že „s sebou měl také Ferdika a společně venku přenocovali“. Jeho bratr si dovedl jistě představit, „jakou z toho měl radost a že se mu to hrozně líbilo“.⁵⁰⁸

Když bylo Ferdinandovi třináct let, ztratil matku. Otec připravoval od roku 1646 plán na uzavření synova manželství s infantkou Marií Terezou, nejstarší dcerou Filipa IV., která se mohla stát dědičkou celého Španělska. S ohledem na nástupnictví a dynasticky přiměřený sňatek začal Ferdinand III. ve stejném roce s uváděním potomka do vladařských záležitostí. Dne 5. srpna 1646 proběhla následnickova korunovace českým králem, původně navrhovaná na rok 1644. Ferdinand IV. se choval při obřadu „benissimo“.⁵⁰⁹ Od té doby se Ferdinand IV. při náboženských slavnostech pravidelně objevoval po boku dospělých členů dynastie. Jeho korunovace uherským králem se uskutečnila 16. června 1647 v Bratislavě.

Když Ferdinand III. v letech 1647–1648 odcestoval na delší dobu do Prahy, převzal syn vládu ve Vídni a navázal přitom bližší vazby s Vilémem Slavatou z Chlumu a Košumberka, jenž přežil pražskou defenestraci. Čas trávil při baletních představeních a loveckých kratochvílích

na zámcích u Vídně. Během císařova návratu do metropole na Dunaji byl v roce 1648 jako plnohodnotný člen dynastie přítomen při ceremoniálním přivítání, v dvorském kostele a u hodovní tabule.⁵¹⁰

Úvahy o jeho sňatku s možnou španělskou dědičkou mezitím kvůli přetrvávající francouzsko-španělské válce nepokročily, ačkoli byl Ferdinand IV. kmotřencem Filipa IV. Ferdinand III. neustával v tlaku na svého španělského příbuzného, proto synovi dovolil, aby v letech 1648–1649 cestoval na Pyrenejský poloostrov se svou mladší sestrou Marií Annou, jež byla od roku 1647 protokolárně považována za provdanou španělskou královnu (Ferdinand IV. složil manželský slib v zastoupení španělského krále). Kvůli španělskému odporu ji však mohl doprovodit pouze do Milána.⁵¹¹ U příležitosti návratu Ferdinanda IV. do Vídně sděloval papežský nuncius v roce 1649, že následník trůnu je ve Vídni oblíben, že ho jeho otec miluje „něžnou láskou“, že se stane velmi dobrým vladařem a že si ve zbožnosti nezadá se svými předky.⁵¹² V rámci příprav na říšský sněm v letech 1653–1654 doprovázel následník trůnu, jenž mezitím obdržel Řád zlatého rouna a dědičný hold řady vévodství,⁵¹³ otce do Prahy. Ten se zde setkal s několika kurfiřty a zajistil si většinu hlasů pro jeho volbu římským králem. Odehrála se 31. května 1653 v Augšpurku a slavnostní korunovace proběhla o měsíc později v Řezně, kde se právě konal říšský sněm.⁵¹⁴

Na konci června 1654 onemocněl následník pravými neštovicemi. Protože dosud nikdo z jeho rodiny tuto nebezpečnou a silně nakažlivou nemoc nepřežil, musel císař se zbytkem rodiny uprchnout z Hofburgu. Po přechodném zotavení se 7. července objevily příznaky nemoci na jeho dýchacích cestách, „což mu postupně bralo dech a život“. Ferdinand IV. podlehl nemoci 9. července 1654. Jeho otec propadl těžké trudomyslnosti, na několik týdnů se stáhl do Kaiserebersdorfu a koncem července do karmelitánského kláštera. Smrt následníka trůnu dopadla na Habsburky velmi těžce. Dokonce se psalo a mluvilo o několika záležitostech, které této smutné události předcházely. Šlo nejen o zatmění slunce, ale také o malé zemětřesení a ulétnutí jednoho ze dvou orlů, kteří se chovali v Hofburgu. Orel byl erbovním zvířetem říše krále Ferdinanda IV.⁵¹⁵ Cestou z Augšpurku do Řezna navštívil Ferdinand IV. Altötting a spatřil tu urnu se srdcem Maxmiliána I. Bavorského. Své srdce dal pochovat v urně do loretánské kaple ve vídeňském augustiniánském kostele. Tím založil dlouhou habsburskou pohřební tradici. Nově zbudované castrum doloris ke smuteční slavnosti Ferdinanda IV. bylo korunováno fénixem podobajícím se orlu. Tvarem napodobovalo mohutný vítězný oblouk a ozdobeno bylo postavami uctívaných králů, kteří vypadali, jako by spali.⁵¹⁶

Ferdinand IV. byl prvorozeným synem Ferdinanda III. a od roku 1653 římským králem.